

School- en klaspraktijk

Aflevering 232
58ste jaargang 2016-2017
driemaandelijks
dec-jan-feb 2017

Goesting. Huiswerk
Gert Rooms

Over schoolcultuur, leraarskamers en schoolpoorten
Laat me uw ... zien, en ik zal u zeggen welke school u heeft
Paul Mahieu

Flexibele leerwegen in het basisonderwijs: wat kan en hoe begin je eraan?
Machteld Vandecandelaere

BEELDig
Karen Reekmans & Lara Putzeys

Leiders en leiderschap in scholengemeenschappen basisonderwijs
Lies Hamal, Ruth Vertommen & Geert Kelchtermans

inDRUK. Leerlingen en ouders inspireren elke dag
Sara Albregts

Van outdoor learning naar outdAre Teaching
Danielle Cools & Gorik Van Helleputte

Ofwa? Kip of ei?
Carolien Frijns

Jrg.58 nr.232 470

School- en klaspraktijk : 2017/5224.9

ARTEVELDEHOGESCHOOL

Mediatheek Kattenberg, Kattenberg 9, 9000 Gent

Garant

Van outdoor learning naar OutdAre Teaching

Danielle Cools, lector Wereldoriëntatie en onderzoeker OutdAre Teaching aan UCLL

Gorik Van Helleputte, lector Lichamelijke Opvoeding en onderzoeker OutdAre Teaching aan UCLL

De term 'Outdoor Learning' klinkt niet nieuw, we hebben er allemaal al over gehoord. Maar wat outdoor learning nu juist is, en wat we er in onderwijs mee kunnen doen, is niet duidelijk. Dit artikel gaat dieper in op outdoor learning, wat het is, en waarom het een waardevol antwoord kan bieden op onderwijskundige uitdagingen in de eenentwintigste eeuw.

We beseffen allemaal dat de leefwereld van kinderen steeds digitaal wordt, en meer dan vroeger door volwassenen wordt vormgegeven. Buiten spelen is bijna onopgemerkt vervangen door beeldschermvullende activiteiten. Enerzijds verruimt de leefwereld van kinderen hierdoor, anderzijds beperkt hun digitale nood de ontwikkeling van hun creativiteit, flexibiliteit en sociale vaardigheden. Wie zich hiervan bewust is – ouders, opvoeders, leraren, ... – roept om aandacht en zoekt naar manieren om buiten spelen opnieuw aantrekkelijk te maken. In 'Project Wild Thing' probeert de Britse documentairemaker David Bond zijn kinderen terug buiten te krijgen¹². We vinden het allemaal geweldig! Ook in Vlaanderen worden de allen-weer-naar-buiten-initiatieven alsmaar populairder. Zo werden recent de buitenspeeldag en buitenlesdag georganiseerd^{15,16}. Maar naast het fysieke buiten-verhaal, hebben we ook inhoudelijke bezorgdheden over onderwijs en opvoeding: we zijn ons ervan bewust dat we kinderen – in de huidige context van snelle maatschappelijke veranderingen – moeten voorbereiden op essentiële vaardigheden zoals flexibiliteit, oplossingsgericht denken, sociale vaardigheden, creativiteit, et cetera. Ons huidige onderwijsstelsel hinkt achterop om hen hierop voor te bereiden. We dagen kinderen te weinig uit, geven hen te weinig kan-

sen om zelf verantwoordelijkheid te nemen, kijken te weinig naar hun talenten, maken leerinhouden niet relevant genoeg, laten hen te weinig bewegen, Gevolg: Kinderen leren niet mee-denken, maar leren inhouden absorberen, ze worden leermoe, raken de connectie tussen het onderwijs en het echte leven kwijt en zijn sneller gedemotiveerd. De kans dat ze hun plaats in het onderwijssysteem niet meer vinden en vroegtijdig uitstappen, vergroot.

De Vlaamse overheid is nochtans voortdurend bezig met onderwijsinnovatie om deze problemen aan te pakken. Maar de vraag is of we wel goed weten welke verandering we nodig hebben. We hebben geen nood aan nieuwe systemen, we hebben nood aan leerkrachten die anders denken en een andere bril opzetten om naar het leren van kinderen te kijken: flexibele leerkrachten die vernieuwende onderwijspraktijken hanteren, leerkrachten die in staat zijn om kinderen uit te dagen in authentieke leer-situaties^{2,3,7,8}. Outdoor learning – vooral internationaal erg populair, maar ook in Vlaanderen meer en meer bekend – is geen nieuw heil, maar blijkt wel een waardevolle inrijpoort om hieraan tegemoet te komen.

Een kader rond outdoor learning

Outdoor learning vindt zijn wortels onder andere in de Scandinavische landen. Zij gebruiken al meer dan een eeuw de term 'friluftsliv', letterlijk 'vrije lucht leven'. Friluftsliv beschrijft een cultureel verankerde levensstijl, waarbij het buiten zijn in de natuur zorgt voor een hoger persoonlijk welbevinden¹¹. Ook in andere landen zijn er lange tradities rond outdoor

learning. Tegenwoordig is het terug te vinden in zowat alle landen ter wereld, maar met een zeer uiteenlopende invulling. De termen outdoor learning, outdoor education, learning outside the classroom, adventurous learning, adventure education... zijn daarbij varianten die door elkaar worden gebruikt. Een Vlaams woord bestaat niet.

Bij outdoor learning komt het erop neer het naar buiten op zich dient om aan een specifiek doel te werken. Deze doelen zijn zeer uiteenlopend, gaande van persoonlijke ontwikkeling, groepsdynamische processen, ontspanning en welbevinden tot gezondheidseducatie, natuureducatie, duurzaamheidseducatie, ... De aanpak heeft vaak een avontuurlijke insteek. Recent is er een duidelijk merkbare (internationale) verschuiving van deze meer avontuurlijke en globale kijk op outdoor learning naar de letterlijke vertaling: leren buiten de (klas)deur. Men wordt zich bewust van het effect van outdoor learning op kinderen, en daarom wordt outdoor learning alsmaar meer in het onderwijs geïntegreerd^{1,4,9}. Opvallend is dat outdoor learning vaak nog als complementair aan onderwijs wordt beschouwd: Het komt ervoor of

We dagen kinderen te weinig uit, geven hen te weinig kansen om zelf verantwoordelijkheid te nemen

erna, het vult het traditionele onderwijs aan. Het wordt ingevuld door daguitstappen, meerdaagse schoolreizen, activiteiten onder leiding van ervaren externen, projectwerk of vrij spel in de buitenlucht. Het integreren van outdoor learning in de dagelijkse klasrealiteit blijft moeilijk voor veel leerkrachten.

Ondanks de brede invulling, is er wel een gemeenschappelijke basis bij het concept outdoor learning: Outdoor learning speelt zich niet af binnen de klasmuren; Outdoor learning gaat over geïntegreerd bezig zijn met de realiteit; Outdoor learning laat kinderen de wereld actief beleven; Outdoor learning bevordert secundaire vaardigheden (sociale vaardigheden, oplossingsgericht denken, creatief denken, ...) bovenop de klassieke schoolse vaardigheden.

Tabel 1. Vergelijking outdoor learning in Vlaanderen en in het buitenland

	Internationaal	Vlaanderen
Terminologie	Outdoor Learning Outdoor Education Learning Outside the Classroom Adventure Education Adventurous Learning <i>Friluftsliv</i>	Geen specifieke Nederlandstalige term
Definitie	Geen éénduidige definitie	Geen definitie
Inhoudelijke invulling	Zeer uiteenlopend – veel initiatief Outdoor Learning is vaak een middel om aan een doel te werken: gezondheid, beweging, sociale vaardigheden, natuureducatie, ...	Zeer uiteenlopend – veel initiatief Outdoor Learning is geen middel tot iets, maar eerder een doel op zich
Navorming	Ruim professioneel aanbod voor opleiding, navorming, netwerking	Geen netwerk, geen opleiding, geen navorming
Onderzoek	Sterke academische ondersteuning	Weinig tot geen wetenschappelijk onderzoek

Het integreren van outdoor learning in de dagdagelijkse klasrealiteit blijft moeilijk voor veel leerkrachten

Ook in Vlaanderen zien we een toenemende interesse in outdoor learning, meestal gebaseerd op persoonlijke, lokale initiatieven. Een ruime invulling is er al langer, zonder dat leerkrachten de associatie maken met de term 'outdoor learning'. In tegenstelling tot in andere landen, is er in Vlaanderen weinig tot geen navorming of opleiding rond outdoor learning en hebben we geen Vlaams of nationaal netwerk dat initiatieven bundelt. Tabel 1 maakt een vergelijking tussen outdoor learning in Vlaanderen en in het buitenland.

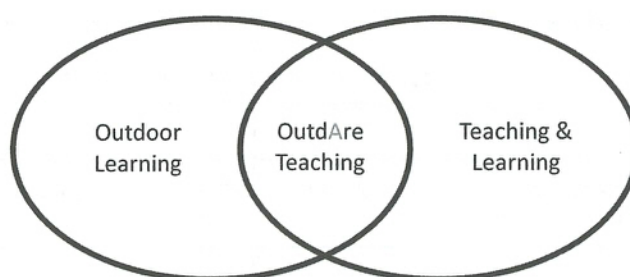
Het potentieel van outdoor learning voor het onderwijs wordt wetenschappelijk ondersteund. Uit onderzoek blijkt dat outdoor learning een positieve impact heeft op de ontwikkeling van sociale vaardigheden van kinderen, op hun gezondheid en welbevinden, op hun zelfvertrouwen en gevoel van verbondenheid met de wereld^{5,6}. Daarnaast bevordert outdoor learning ook de motivatie van kinderen om te leren en blijkt het leerresultaat voor basisvakken zoals wiskunde, taal en wetenschappen beter te zijn¹⁰. Ook voor de leerkracht zijn de voordelen bewezen: onderzoek toont aan dat leerkrachten verbetering van eigen onderwijsstijl ervaren door buiten de klas les te geven, en dat hun relatie met leerlingen positief wordt bekrachtigd. Outdoor learning leidt tot een sterkere persoonlijke ontwikkeling van zowel leerling als leerkracht, en zorgt voor een

diepgaande verbondenheid tussen beiden en de omgeving⁹.

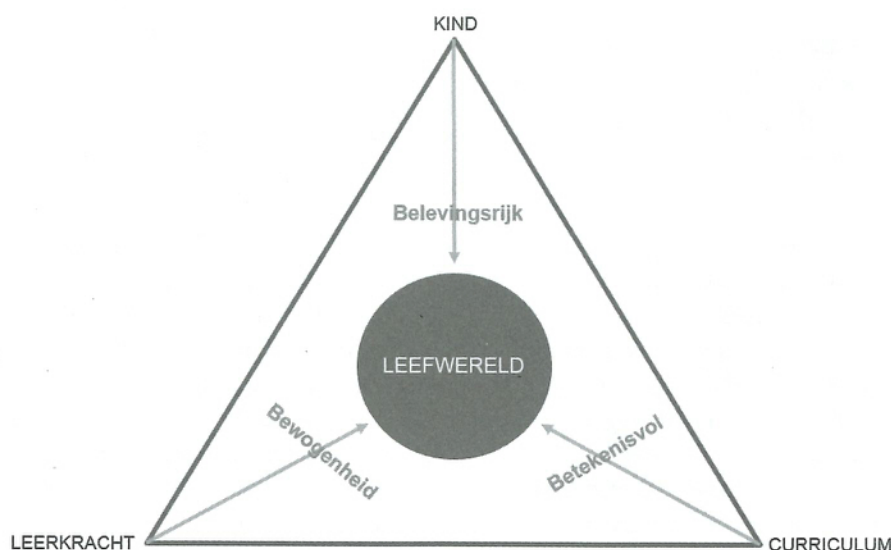
Project OutdAre Teaching

Om de voordelen van outdoor learning bewuster te combineren met de noden van onderwijs lanceerden we in 2014 het project OutdAre Teaching (figuur 1). De onmiddellijke omgeving bevat een groot potentieel aan leermogelijkheden dat leerkrachten te weinig benutten. Belangrijke sleutelwoorden zijn 'dare' en 'teach': durven uitdagen als leerkracht! OutdAre Teaching stelt de leerkracht centraal en promoot diens rol in het verplaatsen van dagelijkse leerprocessen van een fysieke setting (binnen de klasmuren) naar een mentale setting (de leefwereld van het kind). De lerarenopleiding speelt een belangrijke rol om leerkrachten hiertoe op te leiden.

In Vlaanderen en Europa speelt onderwijs zich voornamelijk af binnen de klasmuren en ligt de focus op het formele leren. Nochtans heeft leren meerdere dimensies en gebeurt het op meerdere plaatsen en momenten. De non-formele en informele leermomenten zijn vaak even belangrijk voor kinderen. Binnen de schoolse formele context (het expliciet leren) wordt het curriculum veelal aangeboden als een verzameling van losse kunstmatige onderdelen (vakken) die uit de werkelijkheid waarbinnen ze betekenis hebben, gedestilleerd worden. Dit zorgt voor snipperkennis, waarbij leren dreigt herleid te worden tot een verplicht en noodzakelijk iets, zonder relevantie of be-

Figuur 1. OutdAre Teaching = outdoor learning

Figuur 2. Het 3B-model

tekenis voor de echte leefwereld van kinderen. Het gevolg is een gebrek aan motivatie om te leren en een ondermaats inzicht in de aangeboden leerinhoud. In tegenstelling tot de formele leermomenten, spelen de non-formele en informele leermomenten (het impliciet leren) zich af binnen de leefwereld van kinderen. Hierdoor bieden deze momenten vaak meer effectieve en affectieve leerkanalen. Het is daarom belangrijk dat school en omgeving dezelfde taal spreken, en dat leermomenten niet worden beperkt tot de klas, maar vooral plaatsgrijpen in de echte wereld.

Tot nu toe wordt het didactisch potentieel van de onmiddellijke omgeving in Vlaanderen en Europa onderbenut. Meerdaagse schoolreizen kennen we allemaal, terwijl de aandacht voor het integreren van outdoor learning in de dagelijkse praktijk erg beperkt blijft. Binnen de klassieke lerarenopleidingen wordt er weinig of geen aandacht gegeven aan de mogelijkheden buiten de klasmuren. Daardoor zijn leraren en opvoeders onvoldoende voorbereid op het breed benutten van leerkanalen buiten het klassieke klasgebonden leren. Een verschuiving in dit gedachtegoed en een omvorming van de klassieke rol van leraar als 'overbrenger van het curriculum' naar iemand die flexibel en doelgericht andere leersituaties

kan hanteren (leerkracht), is nodig. Hoe kunnen leerkrachten de leerkanalen uit de nabije omgeving inzetten om het curriculum betekenisvol te maken voor kinderen? Hoe kunnen ze de leerkanalen buiten de klas (opnieuw leren) zien en optimaal benutten om kinderen uit te dagen tot vaardigheden zoals probleemoplossend denken, samenwerken, creativiteit, ...? Hoe kunnen ze daarbij basisvakken zoals taal, wiskunde, beweging, ... op een geïntegreerde en authentieke manier aanbieden? Het vergt een attitude van leerkrachten om anders te kijken naar de omgeving en om anders om te gaan met kinderen. Het geven van verantwoordelijkheid en keuzevrijheid, en uitdagen tot kennis staan centraal. Dit project OutdAre Teaching biedt aan leerkrachten handvaten tot vertrouwen.

3B-model

De visie van OutdAre Teaching wordt weergegeven aan de hand van het 3B-model (figuur 2). Net zoals in de meeste didactische modellen, zijn er de drie belangrijke actoren: het kind, de leerkracht en het curriculum. Deze drie actoren ontmoeten elkaar op een betekenisvolle plaats: de leefwereld. De leefwereld van kinderen is de context waar zij worden

Onderzoek toont aan dat leerkrachten verbetering van eigen onderwijsstijl ervaren door buiten de klas les te geven

uitgedaagd tot leren. Het is de plaats waar het curriculum betekenis krijgt en de plaats waar kinderen het curriculum echt beleven. Dit vereist een professionele bewogenheid van de leerkracht. De drie B's staan dus voor Betekenisvol, Belevingsrijk en Bewogenheid. De leefwereld bevindt zich vaak – maar niet uitsluitend – buiten de klasmuren. Het is eerder een mentale plaats dan een fysieke setting. Het is een betekenisvolle plaats, en daardoor ook de meest krachtige leeromgeving, in tegenstelling tot de handboeken en het bord die nu nog te vaak als enig leermiddel worden gebruikt.

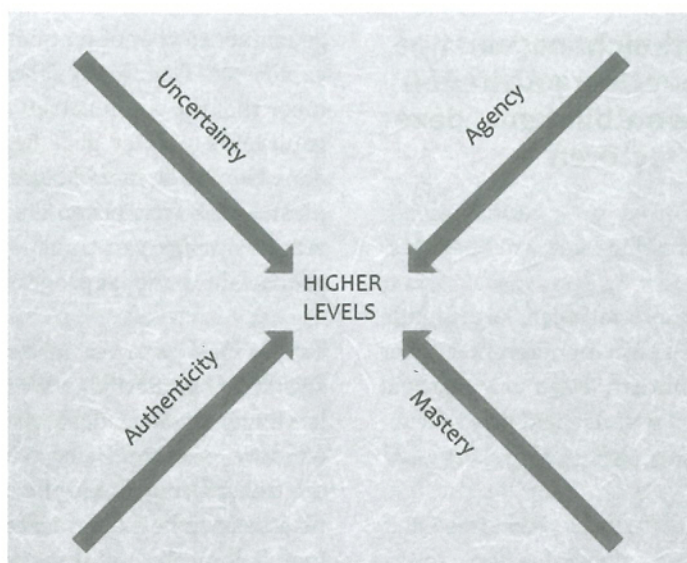
Vier pijlers van 'adventurous learning'

Een moeilijke kwestie is HOE je het curriculum écht betekenisvol kan overbrengen, gekoppeld aan de leefwereld van het kind. Het curriculum is gebaseerd op een lijst van ontwikkelingsdoelen of eindtermen die kinderen van de basisschool moeten behalen aan het einde van hun lagere schoolcarrière. Hoe vertalen we deze opsommende lijst van doelen naar een levendig en betekenisvol programma? Hoe laten we het curriculum aansluiten bij de leefwereld van het kind? Hoe motiveren we kinderen om iets te willen bijleren? In hun recente boek 'Adventurous learning. A pedagogy for a changing world', herdefiniëren Beams en Brown¹³ het begrip 'avontuurlijk' door het los te trekken van zijn huidige spektakelgehalte en het te herformuleren volgens vier parameters die leiden tot uitdaging: authenticiteit, keuzevrijheid, onzekerheid en meesterschap. Ze beschrijven met deze vier parameters hoe we leren en leeractiviteiten in alle sectoren en voor alle leeftijden uitdagend kunnen maken. Hiermee willen ze leren op een hoger niveau

tillen, en leerlingen dieper betrekken in uitdagende leeromgevingen rondom hen.

Je kunt als leerkracht nagaan hoe 'uitdagend' jouw leeractiviteiten zijn, door ze te ontbinden in deze vier factoren:

- **Authenticiteit** (authenticity)
Authenticiteit betekent dat de geplande leeractiviteiten 'uit het leven gegrepen zijn': Kinderen leren in een realistische, echte setting, opdat er zo weinig mogelijk transfer nodig is tussen de leercontext en de leefcontext. Wat leerlingen op school leren, kunnen ze koppelen aan vroegere en latere ervaringen. Een activiteit rotsklimmen is bijvoorbeeld wel leuk voor kinderen, maar is geen setting waar ze in het echte leven nog vaak mee geconfronteerd worden. De competenties die ze leren bij het rotsklimmen, zijn niet zomaar toepasbaar in hun normale leven.
- **Keuzevrijheid** (Agency and responsibility)
Keuzevrijheid betekent dat leerlingen zelf de kans krijgen om betekenisvolle keuzes te maken over wat ze willen leren en hoe ze dat willen doen. Ze leren om volgens die keuzes te handelen. Keuzevrijheid betekent dat kinderen verantwoordelijkheid krijgen én nemen om op basis van hun persoonlijke motivatie actie te ondernemen. Deze keuzes moeten zinvolle en verantwoorde keuzes zijn die leiden tot specifieke leerresultaten.
- **Onzekerheid** (Uncertainty)
Onzekerheid betekent dat er geen vooraf bepaalde uitkomst is, en je niet zeker bent over het resultaat van je handelingen. Dit vergt de bereidheid om rigide of starre processen los te laten. Onzekerheid zorgt voor een soort onevenwicht, waardoor je wordt uitgedaagd om – geprikkeld door nieuwsgierigheid – creatief naar oplossingen te zoeken. Het vraagt verbeeldingsvermogen en initiatief. Daarnaast is het belangrijk om rekening te houden met ieders persoonlijke tolerantie tegenover onzekerheid, en ervoor te zorgen dat de onzekerheid binnen de grenzen van het welbevinden valt.

Figuur 3. De vier parameters van echt leren (Beames and Brown¹³)

- **Meesterschap** (Mastery through challenge) Meesterschap betekent dat je een omgeving creëert waarin leerlingen zich uitgedaagd voelen om meer te weten en te kunnen dan wat ze al weten en kunnen. Je helpt leerlingen om toepasbare kennis en vaardigheden te ontwikkelen die hen toelaten om iets te doen of te begrijpen. Daarbij vertrek je vanuit de bestaande sterktes van de leerlingen. Het gaat om leren vanuit een positieve honger naar kennis en inzicht, gedreven door intrinsieke motivatie. Ook hier moeten leerlingen de kans krijgen om bewuste en geïnformeerde keuzes te maken.

Bij elke leeractiviteit die je organiseert, kan je nagaan hoe hoog de activiteit schaalte voor elk van deze parameters. Zoals figuur 3 toont, til je je activiteit op een hoger niveau door zo veel mogelijk authenticiteit, onzekerheid, meesterschap en keuzevrijheid toe te laten. Voor de ene leeractiviteit gaat dit al beter dan voor de andere. Beames en Browns roepen daarbij op om dit model flexibel te gebruiken als hulpmiddel om activiteiten op een hoger niveau te tillen en het vooral niet te gebruiken als een dwangmatige structuur.

Een voorbeeld: zaaien en planten zijn boeiende activiteiten om samen met kinderen uit te voe-

ren. Je kunt hen een stappenplan aanbieden, de nodige materialen en hen de proef laten uitvoeren, waarbij jij (en vaak ook de kinderen) op voorhand het resultaat al kennen. Hoe til je dit op een hoger niveau? Je kunt de kinderen zelf laten nadenken over welke factoren ze willen uittesten om planten sneller, hoger, schever, te laten groeien en ze zelf laten kiezen welke planten of zaden ze hierbij willen gebruiken.

- **Authenticiteit:** Zaaïen en planten doen kinderen ook thuis of zien ze thuis gebeuren. De context is dus een levensechte; de ervaring die ze opdoen, kunnen ze in hun latere leven nog gebruiken.
- **Keuzevrijheid:** Kinderen mogen zelf keuzes maken over de planten, de groeifactoren en omstandigheden die ze willen uittesten. Ze willen bijvoorbeeld weten of planten beter groeien als je extra suikers toevoegt tijdens het begieten dan zonder extra suikers, ze willen nagaan of je de zon extra kan capteren en of dit een effect heeft op de plantengroei, ze willen weten of dit meer effect heeft op erwten dan op spinazie, enzovoort.
- **Meesterschap:** Om de proef tot een goed einde te brengen, gaan ze zich best informeren en moeten ze basiskennis opzoeken. Ze moeten immers weten welke de factoren zijn om een plant goed te laten groeien,

Je kunt als leerkracht nagaan hoe 'uitdagerend' jouw leeractiviteiten zijn, door ze te ontbinden in deze vier factoren

hoeveel tijd zaad nodig heeft om te ontkiemen, ...

- Onzekerheid: Door zelf een uitdagende proef te bedenken, zijn kinderen niet zeker van het eindresultaat. Deze onzekerheid wakkert hun nieuwsgierigheid naar het resultaat aan.

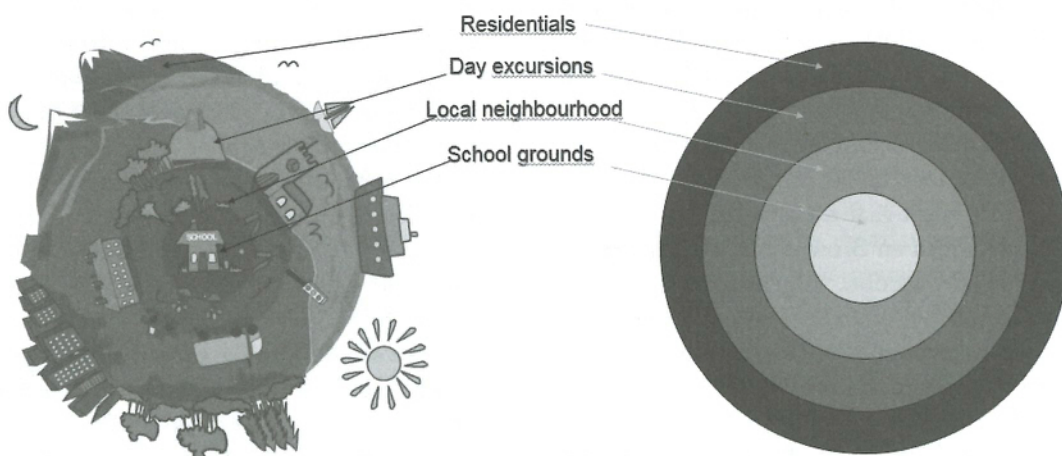
De omgeving als fysieke ruimte

Naast inzoomen op de uitdaging van de leeractiviteiten die je aanbiedt, is het ook belangrijk om aandacht te geven aan de leefwereld als fysieke plaats. Waar begint, en waar eindigt de leefwereld? Welke plaatsen kan je als leerkracht benutten, welke gebruik je al en welke ruimte heb je nog in te vullen? *Beames et al* (2012)¹⁴ geven duidelijke inzichten over het benutten van de omgeving door deze in te delen in vier zones, zoals aangegeven in figuur 4.

De meest nabije zone is de schoolomgeving zelf. Daarrond heb je de schoolbuurt of onmiddellijke omgeving: deze kan je op een eenvoudi-

ge manier te voet of met het openbaar vervoer exploreren. Daguitstappen of excursies vragen meer tijd, dit zijn plaatsen die je op een georganiseerde manier gaat bezoeken. De vierde zone bestaat de meerdaagse schooluitstappen: plaatsen en activiteiten die een voorbereiding vragen op vlak van transport, accommodatie, voedsel, inhoudelijk programma, enzovoort.

Traditioneel gaan Vlaamse scholen op bosklas, zeeklas of boerderijklas. We bezoeken met onze leerlingen musea, de bibliotheek en natuur-educatieve centra. De buitenste cirkels worden dus zeker benut, hoewel een bezoek aan deze plaatsen een hele organisatorische rompslomp met zich meebrengt. In welke mate gebruiken we voor de hand liggende en gemakkelijk bereikbare plaatsen zoals het schooldomein of de onmiddellijke buurt om te werken aan taal, wiskunde, muzische vorming, ...? Zien we de veelhoeken op onze speelplaats, zien we de letters en cijfers op huizen en winkels wel staan? Leren we kinderen kijken naar de wereld en op een geïntegreerde manier de betekenis ervan absorberen? Het didactisch potentieel van de onmiddellijke omgeving is zeer groot, maar wordt onderbenut. Vanuit OutdAre Teaching willen we het gebruik van de twee binnenste cirkels promoten: Dit is een warme oproep aan alle leerkrachten om dagelijks aan de slag te gaan in en rond het schoolterrein. Waarom zouden we binnen blijven, als daarbuiten zo een immens leerpotentieel voor handen is?

Figuur 4. De vier zones van outdoor learning¹⁴

Aan de slag met outdoor learning

Outdoor learning biedt kansen! Vanuit OutdAre Teaching promoten we het belang van de leerkracht om die kansen te grijpen. Je hoeft niet ver te gaan, je hoeft geen beroep te doen op externen, je hoeft geen bossen of parken te hebben om naar buiten te gaan. Je moet vooral vertrouwen hebben in je eigen kunnen. De moeilijkste stap is het verlaten van het vertrouwde klaslokaal en de bijhorende handboeken en openstaan voor nieuwe mogelijkheden. Dan pas kan je voelen dat loslaten veel meer vrijheid en goesting geeft, zorgt voor een hernieuwde band met de leerlingen én leerprocessen diepgaander maakt. En als het ietwat kan, laat dan ook de rigide structuur van ons onderwijssysteem los! De aanbevelingen van Van den Branden⁸ voor het onderwijs van de eenentwintigste eeuw sluiten hier naadloos bij aan: 1) actualiseer het curriculum (maak het levensecht), 2) sloop de grenzen (tussen vakken, studierichtingen en leeftijden, binnenschools en buitenschools, expliciet en impliciet leren) en 3) maak het onderwijs duurzamer (opdat we ook duurzaam denken stimuleren bij kinderen).

Maar hoe begin je eraan? Wat kan je als leerkracht doen? Hieronder geven we enkele voorbeelden van wat outdoor learning kan inhouden. Niet één vlag dekt de lading. Leerprocessen buiten de klas brengen, kan je zeer ruim invullen en interpreteren, van zeer eenvoudig tot zeer doorgedreven. Het belangrijkste hierbij is dat je als leerkracht aanvoelt, wat jou vertrouwen geeft. Je moet niet alles loslaten wat je al deed, want outdoor learning is geen nieuw heil, het is een attitude of denkwijze die extra kansen biedt. Begin daarom met kleine stapjes. Niets hoeft. Het mag vooral geen geforceerde nieuwe methode worden, want dat is outdoor learning niet. Wanneer je voelt dat een gekozen stap je vertrouwen geeft, daag jezelf dan uit om een stap verder te gaan. Het belangrijkste hierbij is dit: het gaat niet om buiten of binnen. Het gaat om de vraag: waar vind ik de meest geschikte en meest uitda-

In welke mate gebruiken we voor de hand liggende en gemakkelijk bereikbare plaatsen

gende context voor mijn leeractiviteit, opdat ik zoveel mogelijk leerlingen motiveer, zoveel mogelijk betekenis geef aan de leerinhoud, zoveel mogelijk verantwoordelijkheid en kansen geef aan kinderen?

Voorbeeld 1: Buitenpauze

Een eerste kleine stap naar buiten, is het organiseren van informele pauzes en lunches in de buitenlucht, wanneer je ziet dat het mooi weer is (foto 1). Leer je kinderen om te wennen aan het buitenzijn. Wanneer ze dat niet gewoon zijn, reageren ze in het begin misschien druk, maar naargelang je hen hierin vertrouwen schenkt, wordt buiten zijn iets normaals! Geniet samen van een fijn moment. Probeer deze buitenpauzes ook eens onder collega's.

Foto 1. Lunchpauze buiten

Voorbeeld 2: Formeel leren in de buitenlucht

Een volgende kleine stap is typische klasgebonden leeractiviteiten van binnen naar buiten verplaatsen bij mooi weer (foto 2 en 3). Ook hier zal je in eerste instantie profiteren van de gezonde en aangename buitenlucht, en niet ingaan op de omgeving voor je leeractiviteit. Je kunt het invullen van een werkschrift of het leesuurtje evengoed op de speelplaats doen. Voorzie handige zitkussentjes voor de kinderen. Deze kan je trouwens zelf maken (foto 4). Een belangrijk aandachtspunt is wel dat de klassikale didactiek stilaan in het gedrang komt, wanneer je buiten lesgeeft: stilte en orde bewaren, kan niet op dezelfde manier als binnen. Geef kinderen liefst letterlijk en figuurlijk meer bewegingsvrijheid!

Foto 2. Leeractiviteiten verplaatsen naar buiten

Foto 3. Leeractiviteiten verplaatsen naar buiten

Foto 4. Zitkussens

Voorbeeld 3: Groene leerplaatsen op het schoolterrein

Richt op een hoekje van het schoolterrein een tuintje in (foto 5). Hierin kunnen zowel dieren als planten hun plaats vinden. Je kunt klein beginnen, bijvoorbeeld met wat plantenbakken, en stilletjes aan uitbreiden. Wat zet je daar dan in? Kruiden, vaste fruitstruiken (rode bessen, frambozen, appels en peren), aardbeien, rabarber, groenten... Zorg voor een onderhoudsysteem: één klas per bak, of één klas per week zorgt voor de bakken. Kies planten, waar je iets aan hebt: gebruik de kruiden bij het koken, doe iets met de groenten en het fruit. Je kunt een compostbak installeren en de compost gebruiken om de plantenbakken aan te rijken. Misschien is er wel plaats voor een serre... (foto 6) Stel dierenverzorgers aan, die verantwoordelijk zijn voor het onderhoud van de kippen en konijnen. De eitjes kan je verkopen aan de schoolpoort. Zo leren kinderen ook ondernemen (foto 7).

Waarom zouden we binnen blijven, als daarbuiten zo een immens leerpotentieel voor handen is?

Foto 5. De schooltuin

Foto 6. Schooltuin met serre

Foto 7. Kippen houden op school

Voorbeeld 4: Ontwikkeling van het schoolterrein en langere speeltijden buiten

Gebruik goedkoop materiaal om de speelruimte aan te rijken (foto 8 en 9). Gebruik 'afdan-
kers' en oud materiaal om de speelplaats in te richten. Voorzie een bergruimte om gekregen materialen in op te bergen. Deze komen altijd van pas! Prikkelende speeluitdaging is de bood-
schap. Spelen is ook leren. Met een uitdagend aanbod, kan je langere speeltijden voorzien (foto 10). Je kunt ook eenvoudige opstellingen voorzien om buiten les te geven (foto 11).

Foto 8. Aanrijking van de speelplaats met recuperatiemateriaal

Foto 9. Aanrijking van de speelplaats met recuperatiemateriaal

Foto 10. Langere speeltijden met aangepaste kledij

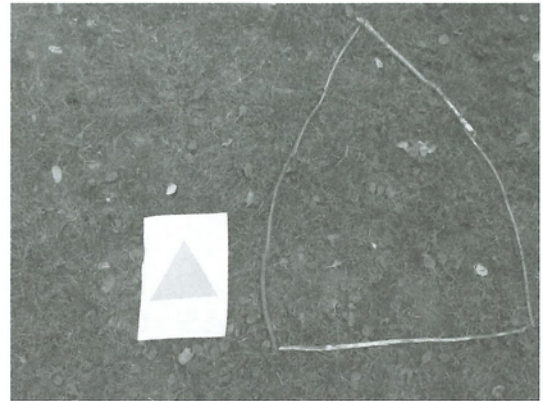

Foto 12. Driehoek leggen met takken

Foto 11. Het muzieklokaal is een buitenklas

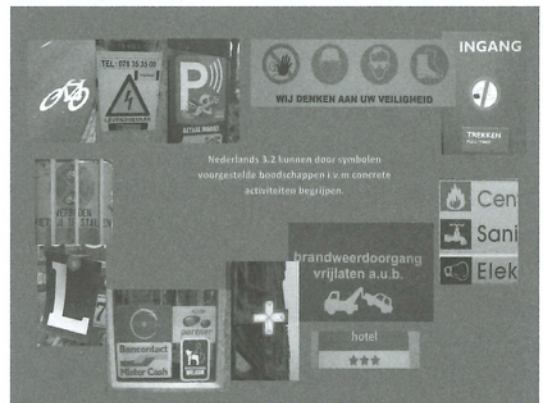

Foto 13. Leerelementen in het straatbeeld

Voorbeeld 5: Geïntegreerde leeractiviteiten in de lokale omgeving

Probeer vakoverschrijdend te kijken naar de omgeving. Wil je leren over veelhoeken? Ga dan naar buiten en laat de leerlingen veelhoeken opsporen of veelhoeken maken met natuurlijke materialen (foto 12). Hier kan je de eigenschappen uit afleiden. En ineens ook toepassingen zoeken. Ondertussen zijn de kinderen in beweging, moeten ze samenwerken, ontwikkelen ze hun taalvaardigheden, wordt leren gekoppeld aan de omgeving.

In het straatbeeld valt zoveel te zien: cijfers, letters, symmetrie, symbolen, mensen en hun rol in de samenleving, omgangsvormen, het weer, hoe we onze kledij daaraan aanpassen, (foto 13). Te veel om op te noemen. Benut de leerkanalen in de echte leefwereld en blijf niet in je klas met kinderen en jongeren (foto 14).

Foto 14. Lesgeven in de schoolomgeving

Nog enkele tips wanneer je wilt opstarten:

- ~ Zoek het niet te ver, te duur of te groen.
- ~ Denk zo weinig mogelijk vakgericht, zoveel mogelijk competentiegericht.
- ~ Werk zo weinig mogelijk met externen, heb vertrouwen in je eigen kunnen.
- ~ Zoek een gelijkgezinde collega en experimenteer samen.
- ~ Doe stap voor stap en wees positief.
- ~ Reflecteer aan de hand van je ervaringen en ga verder met wat goed ging!

Durf buitengaan: dare to go out there. Ga buiten uitdagen: go out there to dare!

Meer informatie

Wil je nog meer informatie of inspiratie rond outdoor learning of het project OutdAre Teaching? Wil je een toelichting, navorming of pedagogische studiedag organiseren? Op de website www.outdareteaching.be vind je uitleg, inspiratie en contactgegevens.

Noten

- 1 Bortolotti, A. (2014). Outdoor Learning In-Service Training for Teachers. A case Study from Prato, *Educata Plus*, Special Issue, 10(2), pp. 61-68.
- 2 European Commission (z.j.) *Key competences*, Geraadpleegd van http://ec.europa.eu/education/policy/school/competences_en.
- 3 European Commission (2015). *Strengthening Teaching in Europe*, http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/policy/teaching-profession-practices_en.pdf.
- 4 Humberstone, B., Prince, H. & Henderson, K. (2016). *International Handbook of Outdoor Studies*. London and New York: Routledge.
- 5 Malone, K. & Waite, S. (2016). *Student Outcomes and Natural Schooling: Pathways from Evidence to Impact Report*. Plymouth: Plymouth University, https://www.plymouth.ac.uk/uploads/production/document/path/6/6811/Student_outcomes_and_natural_schooling_pathways_to_impact_2016.pdf
- 6 Sjaastad, J., Carlsten, T., Opheim, V. & Jensen, F. (2014). *Evaluering av Den naturlige skolesekken: Utdanning for bærekraftig utvikling på ulike læringsarenaer* (Evaluation of the Sustainable Backpack: Education for Sustainable development in different learning arenas). Report 38/2014. Nordic Institute for Studies in Innovation, Research and Education.
- 7 UNESCO (2015). *Rethinking Education: towards a global common good?* Geraadpleegd van <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002325/232555e.pdf>.
- 8 Van Den Branden, K., (2015). *Onderwijs voor de 21ste Eeuw*. Acco: Leuven.
- 9 Waite, S., Passy, R., Gilchrist, M., Hunt, A. & Blackwell, I. (2016). *Natural Connections Demonstration Project, 2012-2016: Final Report*. Natural England Commissioned Reports, Number 215.
- 10 Williams, D.R. & Scott Dixon, P.S. (2013). Impact of Garden-Based Learning on Academic Outcomes in Schools: Synthesis of Research Between 1990 and 2010. *Review of Educational Research*, 83(2): 211-235.
- 11 www.mnn.com/earth-matters/wilderness-resources/blogs/how-friluftsliv-can-help-you-reconnect-with-nature
- 12 www.thewildnetwork.com
- 13 Beames, S., & Brown, M. (2015). *Adventurous Learning. A pedagogy for a changing world*. New York: Routledge.
- 14 Beames, S., Higgins, P., & Nicol, R. (2012). *Learning outside the classroom. Theory and guidelines for practice*. New York: Routledge.
- 15 www.buitenspeeldag.be
- 16 www.buitenlesdag.be